

DÜNYACA TANINMIŞ BİR BİLGİNİN GÖZÜ İLE

BİLİMSEL HALK YAYININDA BİLİM ADAMININ ROLÜ

Louis De Broglie

Bilimsel konuların vülgarizasyonu, yani uzman olmayahtar için yayını, bugün çok önemli ve çok nazik bir problem halini almıştır; çok önemli, zira halkın, bilimin ilerlemelerinin büyüklüğünü, entelektüel kıymetlerini ve insan kütlelerinin geleceğinde ve uygarlıklarında yapabileceği etkileri takdir edecek durumda olması esastır; çok nazik, zira bilimsel malûmat günden güne o kadar çoğalmakta ve o kadar karışık bir hâle gelmektedir ki gerçeği bozmadan bu bilgileri halkın anlayacağı bir şekilde yaymak çok güçleşmektedir. Bilim adamının bu alandaki çalışmasında daima iki nokta arasında bir çekişme olacaktır; bilimin buluşlarını vülgarize etmek arzusu ve bilimsel hakikatten uzaklaşmamağ düşüncesi.

İnsan kütlelerinin entellektüel ilerlemesinde zaruri bir faktör olması, doğurabileceği yanlışlık tehlikeleri sebebiyle, bilim adamı bugün geçmişe nazaran bilimsel vülgarizasyona daha çok meşgul olmak zorundadır. Bilim adamı, alışkanlıkları ve entellektüel oluşu ile kendisi ve meslekdaşlar tarafından elde edilen sonuçları, vülgarizasyonun daima biraz basit şekliyle arzutmektense, uzman olarak işlerinde çalışmayı tercih eder. Bu eğilim tabiidir ve bir derecede haklıdır, zira bilim vülgarizasyonla değil, fakat ihtisas çalışmalarıyla ilerler. Zaten pek çok bilim adamı vülgarizasyonun gerektirdiği özel kabiliyetleri haiz değildir. Bu halde şu tehlikeler doğabilir: vülgarizasyonun bilimin son gelişmelerinden haberdar olmayan veya bunları yanlış mânâlandıran yazarlar, yahut ta ticari gaye ile çok okuyucu elde etmek için yazılarının seviyesini düşürerek gerçekten de uzaklaşan yazarlar tarafından yapılması.

Modern toplumdaki rolünü müdrük gerçek bilim adamı, vülgarizasyona karşı ilgisiz kalamaz, bilimdeki gelişmeler ve pratik sonuçlarının önemi hakkında halkı ancak o doğru bir şekilde aydınlatabilir. Kendisi bu çalışmaya iştirak etmese dahi, vülgarizasyonu kontrol etmek vazifesidir. Böylece doğ-

ru yolda olanları teşvik etmiş, yanlış yollara sapanlara da ihtarda bulunmuş olur.

Bu, kolay bir iş olmayacaktır, zira bilimsel vülgarizasyon kitaplarını gösterebiliriz (*). Bunlar ekseriya yetkili bilim adamları tarafından yazılmıştır ve bazan okunmaları alışık olmayan için güçtür. Bu eserler, kuvvetli kültürü olan şahıslara, profesörlere, mühendislere veya bazan da başka bir ihtisasın bilim adamlarına hitap eder. Önemi tartışılmayacak olan bu kıymetli yazılar büyük halk kütlelerine giremez. Bunlardan başka daha geniş vülgarizasyon eserleri vardır. Burada tafsilât daha mahduttur ve yazılar daha kolay anlaşılır. Daha geniş bir kütleye hitap eden bu eserler arasında da kıymetlileri vardır, çok faydaları olmuştur ve teşvike de lâyıktırlar. Bir de bilimdeki gelişmelerin sonuçlarında faydalanan gelecek için çekici fikirleri, olayları ihtiva eden yazılar vardır («science fiction» örnekleri). Bunlar, bilhassa gençler için, temel ve uygulamalı bilime merak ve yönelmek bakımından yararlı olabilir. Jules Verne'in eserlerine hepimiz hayranız, fakat bu alan, kıymetli olduğu kadar, zayıf zemin üzerinde ilerlendiğinden çok tehlikeli de olabilir.

Bu sebeplerle, bilimsel vülgarizasyon edebiyatının kaliteli olması için büyük bir gayret ve iyi bir kontrole ihtiyaç vardır.

Çeviren: Dr. Hikmet Bilir

(*) Nobel ödülü sahibi birkaç bilim adamının yüksek vülgarizasyon eserlerinden örnekler veriyorum:

EINSTEIN: Evolution of Physics (Fiziğin Evrimi)

Special and General Relativity (Özel ve Genel Bağlılık)

LOUIS DE BROGLIE: Matière et Lumière (Madde ve Işık)

Microphysique et Macrophysique (Mikrofizik ve Makrofizik)

Sur les Sentiers de la Science (Bilim Yollarında)

MAX BORN: Einstein's Theory of Relativity (Einstein'in Bağlılık Teorisi)

Restless Universe (Değişen Evren)

HEISENBERG: Principe d'Indéterminisme (Belirsizlik Prensibi)